

Marju Erit
Keskkonnaamet

Teie 10.12.2019

Meie 20.01.2020 nr 3-6.1/99

RMK tagasiside metsade väärtuspõhise kaitse ja majandamise juhise seletuskirjale ja tabelile

Austatud Marju Erit

Peame oluliseks, et antud dokument on koostatud ja seda ka uuendatakse. On väga vajalik, et erinevad osapooled mõistaksid ühtmoodi liikide kaitseks seatavate piirangute kujunemise ja rakendamise põhimõtteid. Samuti on dokument tänuväärne sellepolest, et loob temaatika arutamiseks üldse aluse.

RMK-l on metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise ning seletuskirjaga tutvumisel tekkinud järgmised küsimus ja kommentaarid.

- 1) Dokumendis on läbivalt kasutatud mõisteid „leiukoht“, „elupaik“, „sigimiselupaik“, „kasvukoht“. Kõik need võivad olla sisult erinevad mõisted. Palume teil juhendis kindlasti täpsustada, kas „elupaiga“ mõiste on võrdsustatud Keskkonnaregistris registreeritud „leiukoha“ mõistega või mitte. Kindlasti on vajalik juhendis kasutatavad võtmetähtsusega mõisted defineerida. Hetkel on mõistetest lähtuva segaduse tõttu raske hinnata juhendi mõju ulatust.
- 2) Seletuskirja sissejuhatuses on viidatud, et Keskkonnaametis on välja töötatud esialgsed juhised jahinduse ja metsanduse valdkonna käsitlemiseks kaitse-eeskirjades. Palume võimalusel need sisemiseks kasutuseks mõeldud dokumendid ka RMK-le saata, et teaksime, millest otsuste tegemisel lähtute.
- 3) Juhise selgroo moodustab „Majanduspiirang-Majandustingimus - Soovitus“ loogika. Kahjuks jääb see praktikute poolt vaadatuna segaseks lähenemiseks. Majandaja jaoks on nii majanduspiirang kui -tingimus üheselt tegevust piiravad ja mingit sisulist erinevust siin ei ole. Seetõttu on palve, käsitleda neid ühe mõiste all, kas „majanduspiirang“ või „majandustingimus“.
- 4) Soovituse puhul jääb arusaamatuks, selle esitamise põhjendus, kui vastavalt seletuskirjale esitatakse majandustingimus soovitusena olukorras, kus raie ei sea ohtu liigi säilimist, kui leiukoht on väheesinduslik või on nagunii hävimas. Sellistes olukordades tundub tavakodanikule arusaamatu soovitude andmine, sest vastavalt definitsioonile ei ole elupaik asurkonna säilimiseks oluline. Segadust suurendab seegi, et näiteks metsise puhul on

- majandamistingimus ja –piirang oma olemuselt leebemad kui majandamissoovitus, mis üheselt räägib püsimetsandusest. Seega tekib olukord, kus kõige madalama kvaliteediga leiukohtades seatakse rangemaid tingimusi, kui liigi kaitseks loodud kaitsealadel ja püsielupaikades. Tavapärase loogika eeldaks, et kõige vähemtähtsamates leiukohtades (mis on väljaspool kaitstavaid alasid) ja vähem ohustatud liikide elupaikades on ka majandamistingimused/soovitused leebemad, kuna populatsiooni kui terviku seisund tagatakse ikkagi kaitstavate alade ja üldise majandamispraktika koostoimes, kus kaitstavatel aladel on võtmeroll.
- 5) Seletuskiri näeb soovituste esitamist vajalikuna olukorras, kus puudub usaldusväärne info kaitsealuse liigi esinemise kohta antud alal. Selline olukord tekitab majandamisel suurt segadust, sest Keskkonnaametist lähtuvate soovituste puhul eeldatakse, et need on esitatud lähtuvalt väljas kontrollitud andmetest, mitte ei põhine lihtsalt arvamustel või kellegi „tundel“. Leiame, et selline praktika ei ole kohane ja vajaks parema lahenduse välja töötamist.
 - 6) Seletuskiri soovitab juhtumite puhul, kui kaitsealune (sõltumata kategooriast) liik on kantud registrisse punktobjektina, luua selle ümber 30 m mittemajandatav puhver. Isegi I kaitsekategooria liigi, lendorava, puhul on mittemajandatava automaatselt tekkiva vööndi raadius vaid 25m. On arusaamatu, kas on põhjendatud selliste üldprintsipiibist lähtuvate sihtkaitsevööndite tekitamine, mis on isegi rangemad kui I kaitsekategooria liigi puhul seadus selgesõnaliselt ette näeb.
 - 7) Tabelit analüüsidis jäi silma erinevate puhvrite kavandamine ja nende väga suur varieeruvus. Näiteks erinevatel sõnajalgtaimedel on see 30-50 m, samblikel 30-90m. Jääb mulje, et need on lihtsalt erinevate ekspertide välja pakutud numbrid ja lähenemisi pole ühtlustatud. Metsa struktuuriga seotud liikidel peavad need puhvrid olema ikkagi suhteliselt sarnased või peaksid erinevused olema väga põhjendatud. Oleme üldiselt seisukohal, et leiukoht peab olema piiritletud lähtuvalt liikide ja nende lokaalasurkonnale vajaliku elupaiga esinemisest. Üldiste puhvrite mistahes tekitamist liigi tegeliku elupaiga ümber ei pea me õigeks. See tekitab olukordi, kus puhvriga hõlmatakse liigile sobimatuid elupaiku, nt vanametsaliikide puhul noorendikke, põlde, veekogusid jne. Palume seetõttu puhvrite loobuda automaatselt rakendatavate puhvrite rakendamisest.
 - 8) RMK on veendunud, et liigikaitse peab keskenduma eelkõige lokaalsete elujõuliste asurkondade säilitamisele, mitte iga konkreetse elupaigalaigukese hoidmisele. Seetõttu teeme ettepaneku, et lokaalpopulatsiooni või lokaalasurkonna mõiste ja selle seisundi määramise põhimõtted antud juhendisse integreerida. See aitaks käsitleda näiteks juhtumeid, kus suurte metsakaitsealadel läheduses esineb majandusmetsas III ja II kategooria liikide isendeid, kelle lokaalasurkonnad on kaitsealal väga heas seisus. Kuna lokaalpopulatsioonid tervikuna on heas seisundis, siis isendid loomulikult levivad ka majandusmaastikus sobilikes elupaikades (mis on ka eesmärk). Sellistes olukordades peab kaaluma, millistel tingimustel on üldse mõtet täiendavate piirangute kehtestamiseks. Sooviksime näha, et juhend käsitleks selliseid situatsioone.
 - 9) Seletuskirja järgi peab siis, kui liiki tabelis pole käsitletud rakendama soovitus mitte rajada kokkuveoteed. See on problemaatiline nii üldtingimuse kui tabelis toodud liikide puhul. Juhul kui raie ise on lubatud, siis tuleb kokkuvedu mõista raie osana, mida eraldi keelata ei saa. Loomulikult on võimalik täpsustada kokkuveoteede paiknemist, et need ei kahjustaks oluliselt liigi asurkonda. Palume Teil kogu juhendis tagada, et raie lubamisel ei ole kokkuveoteede rajamine keelatud.
 - 10) Teeme ettepaneku liikide majandustingimuste määramisel lähtuda ka ohustatust põhjustavatest peamistest ohuteguritest ja neist lähtuvalt ka määratleda majandamistingimused. Näiteks kui mõne orhidee puhul on peamiseks riskiks asurkondadele ikkagi ainult korjamine, siis pole vajalik liigiga seoses metsamajanduslikke

- tingimusi ja soovitusi anda jne. Palume Teil sellest lähtuvalt majandusjuhiseid uuesti kaaluda.
- 11) Väärtuste eelistamise peatükis on käsitletud küll liikide omavahelist eelisjärjestamist, kuid puudub kaitse-eesmärgiks olevate elupaikade ja liikide omavahelise eelisjärjestamise põhimõtted. Palume see aspekt lisada.
 - 12) Palume juhendis lahti kirjutada, mis on kaalutluse alused, millest lähtuvalt 3 kaitsekategooria liikide puhul rakendatakse rangeid majandamistingimusi või soovitusi. Näiteks ungrukolla puhul on arusaamatu, miks rakendatakse 30 m majanduspiirangu vööndit ja soovitusena seatakse täiuse alampiiriks 0,5. Kui soovitusi seatakse kõikide leiukohtade puhul, siis justkui eeldatakse, et ungrukolla seisundi säilitamiseks või parendamiseks on vaja hoida ja majandada 100% olemasolevaid leiukohti. See aga pole III kategooria liikide puhul vajalik ja otstarbekas. Palume Teil seletuskirjas kaalutlusalused paremini lahti kirjutada.
 - 13) Juhime tähelepanu, et teadaolevalt ei ole mitmete liikide seisund ja seadusandluses toodud kaitsekategooria omavahel kooskõlas, kuid juhend ei kajasta seda alati adekvaatselt. Kui seisund on kehvem kui kaitsekategooria seda väljendab, siis on nähtud ette rangemaid tingimusi ja soovitusi. Vastupidiseid juhtumeid aga juhend ei käsitleta, kuigi sel juhul peaks kaaluma tingimuste ja soovitude leevendamist või nende andmisest loobumist. Palume Teil juhendit täiendada vastavate situatsioonide käsitlemise põhimõtetega.
 - 14) Palume iga liigi puhul välja tuua, millistest teadmistest lähtuvalt konkreetsete piiranguteni on jõutud. Kas selleks on konkreetsete teadustööde, eksperdi otsus, ekspertide koosoleku tulemus vmt. See teeks muudatused ajas jälgitavaks ja uue info tekkimisel on näha, kas seda on arvestatud või mitte. Näiteks on majanduspiirangutesse metsise puhul kirjutatud 0,5 ha nõue. Meile teadaolevalt lubatakse püsielupaikades kuni 1 ha suuruseid raieid ja samuti pole ka metsise konsortsiumis veel kokku lepitud 0,5 ha suuruseid raieid. Seega jääb arusaamatuks, miks soovitakse rakendada kehtivatest õigusaktidest rangemaid tingimusi. Leiame, et kui kehtivates õigusaktides on majandustingimused määratletud, siis neist rangemate tingimuste seadmine seesmiselt kasutatavate dokumentide kaudu ei ole põhimõtteliselt õige.
 - 15) Seletuskiri viitab, et II kategooria liikide puhul on arvestatud nende kaitstusega „kui vähemalt 50% keskkonnaregistris registreeritud leiukohtadest asub sihtkaitsevööndis ning liik pole vähearvukas (keskkonnaregistris vähemalt 100 leiukohta), siis on rakendatavad majandustingimused metsamajandamise tabelis tavapärasest leebemad“. Palume juhendis sellised liigid eraldi tunnuse abil välja tuua ja lisada majandustingimuste lahter, millest on näha, milles seisnevad „tavapärasest leebemad tingimused“.
 - 16) Mõnede liikide puhul, näiteks laiialeheline neiuvaip on kirjas „Raieid lubatud ainult külmunud pinnasega“. Samas on ka valgustusraie raie ja selle raie puhul ei peaks külmunud pinnase nõuet olema. Ettepanek on soovitus sõnastada : „Raieid, välja arvatud valgustusraie, lubatud ainult külmunud pinnasega“. See on ilmselt ka paljude teiste liikide puhul nii.
 - 17) Eelmise punktiga seonduvalt on ettepanek loobuda „külmunud pinnase“ nõudest ja asendada see tingimusega „pinnast mitte kahjustada“. Sel juhul loomulikult peab pinnase kahjustuse kuidagi mõõdetavalt defineerima. See teema vajab uut lähenemist, kuna külmunud pinnasele pole üheselt mõistetavat ja mõõdetavat tähendust antud, mistõttu on nii töötajal kui järelvalvel väga raske sellest juhinduda.
 - 18) Paljude liikide puhul, kus on kirjas ajalised piirangud, peaks olema täpsustatud tegevus, millele see rakendub. Näiteks majanduspiirang põhja-nahkhiirel: „ajaline piirang 1 mai kuni 15 august“. Ettepanek on soovitus juurde täiendavalt lisada, et: „ajalise piirangu soovitus ei kehti valgustusraietele“.

- 19) Eelnevalt lähtuvalt teeme ettepaneku kõikide liikide kaitseks vajalikud piirangud kaaluda läbi erinevate metsamajanduslike tegevuste lõikes (maapinna ettevalmistus-uuendus-valgustusraie – harvendusraie- turberaie- sanitaarraie-uuendusraie liigid, kokkuvedu – ladustamine, kuivendus, teedehitus jne). Hetkel jääb mulje, et seda pole päris süsteemselt tehtud ja seetõttu on teatud tüüpi raietele või muudele tegevustele seatud piirangud tendentslikult kirjeldatud.
- 20) Seletuskiri sisaldab soovitusi metsauendamisele, mis võivad olla mitmeti mõistetavad. Näiteks roheka käokeele ja mitmete teiste liikide juures on kirjas: „vältida monokultuursete okaspuupuistute rajamist“. Palume see soovitus ümber sõnastada. Metsakultuuri rajamine iseenesest ei tähenda monokultuuri rajamist. Istutatud okaspuukultuuridest raiutakse 10 aasta jooksul välja lehtpuud, kuid lõpuks kujuneb ikkagi sellest segapuistu. Metsanduslikult ei saa lasta okaspuud lehtpuu all hukkuda ja et need jõuaksid koos I rindesse on vaja okaspuule 10-15 aastat edumaad anda. Palume soovitus ümber sõnastada: „soodustada segapuistute kasvatamist“.
- 21) Majanduspiirangutes ja soovitustes on lause "jätta mets looduslikule arengule". Terminit pole seletuskirjas defineeritud. Meile teadaolevalt on sarnase mõttega LKS §29(1). LKS §29 (1) Loodusreservaat on kaitseala otsesest inimtegevusest puutumata loodusega maa- või veeala, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine ja kujunemine üksnes looduslike protsesside tulemusena. Samade põhimõtete järgimine ei ole aga majandusmetsas põhjendatud, kuna see välistaks alal igasuguse majandusliku tegevuse. Palume Teil see termin ümber sõnastada või mõistena defineerida.

Palume Teil anda tagasisidet meie kommentaaride ja märkuste kohta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaupo Kohv
Looduskaitseosakonna juhataja